

Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 8 april 1924 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande av ett statens kraftverk vid Norrforsen i Ume älv.

(4:de avd.)

Uti en till riksdagen den 19 mars 1924 avlåten proposition, nr 210, vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* besluta, att ett statens kraftverk skall anläggas vid Norrforsen i Ume älv för en beräknad kostnad av 6,050,000 kronor, eller, därest ett i propositionen omförmält billigare alternativ kommer till utförande, 4,650,000 kronor; *dels* för påbörjande av nämnda kraftverk för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor; *dels* medgiva, att med Umeå stad må träffas avtal angående leverans av elektrisk energi från det blivande kraftverket i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag till avtal, som bilagts vattenfallsstyrelsens skrivelse den 7 mars 1924; *dels* ock höja den i förslaget till riksstat för budgetåret 1924—1925 under i anspråk tagna kapitaltillgångar, uppkomna av låne-medel, upptagna inkomstposten »statens kraftverk» från 2,800,000 kronor till 4,300,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Departementschefen anför bl. a. följande:

»Under de senaste sju åren har ingen vattenkraftstation av mera betydande omfattning blivit byggd i Västerbotten. Efterfrågan på kraft för mera högvärdiga borgerliga behov har emellertid successivt ökats, varigenom tillgången på energi för industriella ändamål begränsats.

Landsbygden i Västerbotten är elektrifierad dels från Umeå och Skellefteå kraftverk, dels från ett flertal kraftstationer, som i allmänhet äro utförda i mindre vattendrag. Under vintertiden, då kraftbehovet för belysning är störst, kunna dessa kraftstationer till följd av minskad vattentillgång och issvårigheter ofta icke i erforderlig utsträckning tillgodose behovet.

För kraftförsörjningen i Västerbottens kustland står man nu inför valet att

antingen utvidga de befintliga anläggningarna och eventuellt anlägga nya kraftstationer eller genom statens försorg åstadkomma ett större kraftverk. Under rådande förhållanden har jag funnit det senare alternativet vara att föredraga ur såväl allmänekonomiska som tekniska synpunkter. Jag har därför icke velat underlåta att tillstyrka framläggande av förslag i ämnet till årets riksdag, ehuru anslagsbehovet på grund av förhandlingarnas gång tyvärr icke kunnat anmälas i tid för att beaktas vid framläggande av statsverkspropositionen.

Vad utförandet beträffar, biträder jag vattenfallsstyrelsens åsikt, att utbyggnaden bör ske med två kraftstationer, en övre och en nedre. Ävenså anser jag, att dammen till en början bör utföras för den lägsta dämningshöjden, + 65 meter.

Av de av vattenfallsstyrelsen framlagda utbyggnadsalternativen erfordrar det på vänstra (norra) stranden, vilket beräknats kosta 4,650,000 kronor, mindre anläggningskapital och giver bättre förräntning under första tiden efter färdigställandet. Alternativet på högra (södra) stranden har beräknats kräva en anläggningskostnad av 6,050,000 kronor, men kan möjligen framdeles lämna bättre avkastning. Vattenfallsstyrelsens förord för detta senare alternativ är emellertid närmast föranlett av de mindre riskerna för tillfälliga svårigheter på grund av is och flottning. Jag anser, att det slutliga valet av utbyggnadsalternativ bör träffas av Kungl. Maj:t, sedan ytterligare klarhet vunnits om den energi, som kan avsättas, och om möjligheten att använda det den 3 juni 1904 av vederbörande häradsrätt meddelade tillståndet till fallets utbyggande.

För Norr- och Sörforsen har staten erlagt en köpeskilling av sammanlagt omkring 2,400,000 kronor. Även om fallet omedelbart utbygges, ökas totalkostnaden för fallet med tillägg av ränteförluster till tiden för igångkörningen till omkring 3 miljoner kronor. Avsättningsmöjligheterna för energi inom södra delen av Västerbotten förefalla mig vara så pass betydande, att någon risk icke torde förefinnas för att räntabiliteten icke skall bli tillfredsställande för en till vänstra (norra) älvstranden förlagd kraftstation, jämväl med inräknande av naturkraftens värde.

Vad vattenfallsstyrelsens avtal med Umeå stad beträffar, vill jag särskilt framhålla, att energileveransen enligt detta kan komma att fortgå för all framtid till ett pris något högre än statens självkostnad. Även om avtalet i detta hänseende sålunda är gynnsamt för Umeå stad, bör detsamma bedömas efter de förhållanden, som voro rådande under år 1917, då fallet inköptes i samråd med staden. Alldenstund staten genom avtalet skulle förbinda sig att enligt däruti fastställda grunder för obegränsad tid till Umeå stad leverera elektrisk energi, torde riksdagens medgivande till avtalets avslutande böra inhämtas.»

*Utskottets
utlåtande.*

Övertygande skäl synas utskottet vara anförda för att ovannämnda anläggning nu bör komma till stånd.

Den här föreslagna första utbyggnaden av Norrforsen bör betraktas som ett naturligt led i utvecklingen av landets kraftväsen, med tanke på vilken inköpen av vissa vattenfall uti ifrågavarande norrländska kustbygd tidigare ägt rum.

Goda utsikter synas också, enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen, föreligga för en tillfredsställande förräntning icke blott av själva anläggningskapitalet — som enligt det större alternativet beräknas till cirka 6,000,000 kronor — utan också av köpeskillingen för det nu oanvända vattenfallet, vilken köpeskillning, inberäknat påförda ränteförluster, för närvarande uppgår till omkring 3,000,000 kronor. Genom överenskommelse med Umeå stad, som på grund av alltjämt stegrade kraftbehov velat åt sig trygga möjligheten att inom allra närmaste tiden äga tillgång till större energibelopp än som kunna uttagas vid stadens egen kraftstation vid Klabböle, skulle garanti kunna vinnas för en omedelbar avsättning ensamt till staden och dess avnämare av minst 5,500 kilowatt eller omkring hälften av vad som normalt kan uttagas vid den nya utbyggnaden. Häri ingår dock en kvantitet av 2,000 kilowatt, som skall levereras till nedsatt pris såsom ersättningskraft för vad staden förlorar genom att tillsvidare nedlägga driften vid Klabböle.

Men dessutom föreligga, enligt vad i propositionen påvisats och ytterligare under utskottets behandling av ärendet styrkts, andra liknande stora leveransmöjligheter — exempelvis till träsliperier för tillverkning av mekanisk trämassa och andra industriföretag, vilka förbruka betydande kraftbelopp.

Såvitt utskottet vid sin prövning av ärendet kunnat finna, kan det därför med stor sannolikhet slutas, att redan en kort tid efter den ifrågasatta anläggningens fullbordande, avsättningen skall visa sig uppgå till så stora kvantiteter, att dessa överstiga kapaciteten hos en kraftcentral, tilltagen efter det i propositionen omförmälda mindre alternativet (en stationsanläggning på norra stranden med en kapacitet av 10,000 kilowatt). Det synes därför utskottet vara med ekonomiskt förutseende överensstämmande att utbyggnaden äger rum efter det större alternativet, d. v. s. med kraftstationen förlagd till södra stranden, varigenom en leveransförmåga av 12,000 kilowatt skulle erhållas. Anläggningskostnaden härför, utgifterna för själva vattenfallet oberräknade, uppgår visserligen till 6,050,000 kronor mot 4,650,000 kronor för det mindre alternativet, men denna merutgift uppväges av — förutom den ökade kapaciteten — vissa tekniska fördelar i form av minskade issvårigheter vintertid m. m. Härtill kommer, att, enligt vad vattenfallsstyrelsen framhållit, vid full utbyggnad av hela fallsträcken den totala anläggningskostnaden torde bliva ej oväsentligt lägre vid detta större alternativ.

I likhet med vattenfallsstyrelsen anser utskottet alltså företräde böra givas åt sistnämnda alternativ. På sätt av departementschefen föreslagits, torde emellertid förbehållas åt Kungl. Maj:t att träffa avgörandet härutinnan med hänsynstagande bl. a. till möjligheterna att med avseende å rätten till uppdämning av vattendraget m. m. begagna ett tidigare av vederbörande häradsrätt härtill meddelat tillstånd.

Under tillstyrkande alltså av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) besluta, att ett statens kraftverk skall anläggas vid Norrforsen i Ume älv för en beräknad kostnad av 6,050,000 kronor, eller, därest i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 19 mars 1924 omförmälda mindre alternativ kommer till utförande, 4,650,000 kronor;

b) för påbörjande av nämnda kraftverk för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor;

c) medgiva, att med Umeå stad må träffas avtal angående leverans av elektrisk energi från det blivande kraftverket i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag till avtal, som bilagts vattenfallsstyrelsens skrivelse den 7 mars 1924.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om höjning av den i förslaget till rikstat för budgetåret 1924—1925 under i anspråk tagna kapitaltillgångar, uppkomna av lånemedel, upptagna inkomstposten »statens kraftverk», kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Stockholm den 8 april 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: samma ledamöter som äro angivna under utlåtandet nr 47 med undantag därav, att herr N. G. Gabrielsson i st. f. herr C. P. V. Nilsson i Gränebo deltagit i behandlingen av förestående utlåtande.
